

Н. О. Єгорченко,
аспірант, Дніпропетровський університет економіки та права

ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ПОШИРЕННЯ СПІЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ

Досліджено сучасні форми спільної підприємницької діяльності у світовій економіці. Визначено особливості організації та перспективні напрями розвитку спільного підприємництва в Україні та світі.

Modern forms of joint entrepreneurship activity in the world economy are investigated. Features and perspective directions of the development of joint entrepreneurship in Ukraine and in the world are defined.

ВСТУП

Глобалізація економіки, розвиток науково-технічного прогресу та поширення інтеграційних процесів призводять до активізації участі суб'єктів господарювання у міжнародних економічних відносинах. Тому в економічній літературі поглиблюється увага до тенденцій, які відбуваються у світовій економіці, що вимагає на практиці вирішувати наукову проблему пошуку перспективних форм господарської діяльності [3—4, 6, 13]. У сучасних умовах світогосподарського розвитку — це актуальне наукове завдання, яке пропонується вирішити за рахунок розкриття потенціалу спільного підприємництва, яке застосовується в усіх видах підприємницької діяльності.

Спільна підприємницька діяльність набула поширення і використовується підприємствами та країнами в усіх сферах світового господарства,

що дозволяє ефективно вирішити багато постачальницьких, виробничих, фінансових і збутових проблем. Висвітленню особливостей ведення спільної підприємницької діяльності присвячено багато праць таких відомих вчених-економістів, як: Є.Ф. Авдокушин, Ч. Гіл, О.П. Гребельник, О.Г. Гупало, Д.Д. Деніелс, Ю.Г. Козак, Д.Г. Лук'яненко, Ю.В. Макогон, С.В. Мочерний, А.Х. Радеба. Але зміни у міжнародних економічних відносинах, особливо в умовах кризових явищ, обумовлюють актуальність детального дослідження спільного підприємництва та вибору його перспективних форм задіяння.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Мета статті — дослідження форм спільної підприємницької діяльності у міжнародних економічних відносинах та визначення перспективи поширення форм спільного підприємництва в

Україні та світі. При дослідженні було використано методи системно-структурного аналізу, синтезу та теоретичного узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Унаслідок розвитку таких явищ, як глобалізація, інтеграція, інтернаціоналізація та міжнародний поділ праці у міжнародних економічних відносинах набуває поширення спільна підприємницька діяльність, яка передбачає спільні дії господарюючих суб'єктів (рис. 1). Спільна підприємницька діяльність відбувається на усіх рівнях управління у світовій економіці й охоплює дії органів наддержавного управління, країн і окремих суб'єктів господарювання.

Так, діяльність міжнародних організацій передбачає виконання спільних проектів і програм наддержавного і державного управління. В утворенні регіональних об'єднань країн існують певні спільні стандарти, міжурядові угоди та проекти, які передбачають спільну підприємницьку діяльність у сфері вирішення науково-технічних проблем обміну інформацією, виробництва, розподілу, торгівлі та споживання (наприклад, "Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами", "Угода про сприяння в створенні і розвитку виробничих, комерційних, кредитно-фінансових і змішаних транснаціональних об'єднань", "Конвенція про транснаціональні корпорації"). Застосовуються різні форми міжнародної кооперації виробництва. За класифікацією ЮНКТАД (Конференція ООН з торгівлі й розвитку) це: спільне виробництво, підрядна кооперація, поставки в межах ліцензійних угод, організація спільних підприємств, спеціалізація виробництва, а згідно з класифікацією ЮНІДО (організація ООН з промислового розвитку) це: проста і складна спеціалізація, організація спільних підприємств, виконання контрактних робіт, постачання в кредит машин, устаткування, заводів разом із наданням необхідної технологічної допомоги) [7, с. 397]. Також утворюються зони спільного підприємництва у вигляді спеціальних (вільних) економічних зон, зон вільної торгівлі, промислово-виробничих зон, багатопрофільних зон, вільних портів, вільних митних зон, офшорних зон, експортних промислових зон, технополісів, територій пріоритетного розвитку тощо. Здійснюється участь резидентів різних країн у функціонуванні міжнародних фондів та некомерційних організацій. Поширюються традиційні форми міжнародного бізнесу, такі як імпорт, експорт, проекти "під ключ", ліцензування, франчайзинг, контракти на управління та іноземні інвестиції (у вигляді прямих іноземних інвестицій, портфельних іноземних інвестицій, здійснення виробничо-господарської діяльності в інших країнах шляхом функціонування філій транснаціональних корпорацій (ТНК) та здійснення спільного підприємництва) [10, с. 370; 12, с. 268].

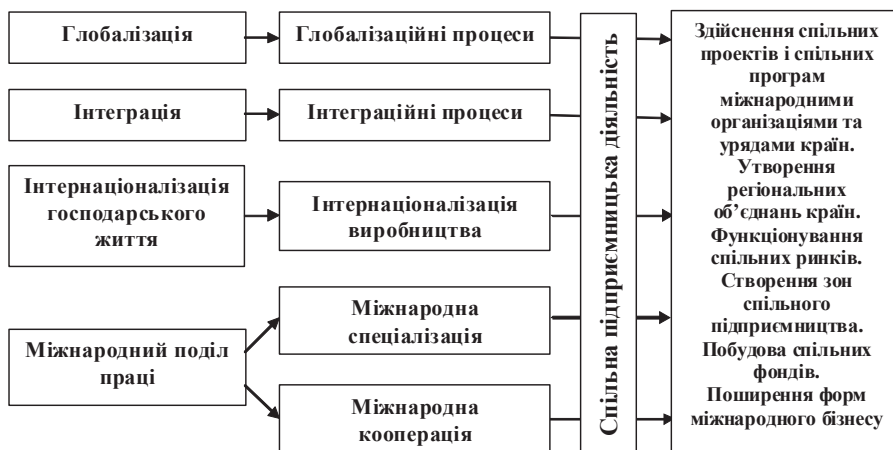

Рис. 1. Передумови поширення та наслідки спільної підприємницької діяльності у міжнародних економічних відносинах

Поєднання ринків вимагає узгодження цін, спільної зовнішньоекономічної протекції, спільного фінансування та розробки спільного інструментарію управління та спільних інститутів.

Прикладами масштабної міжнародної співпраці України з іншими країнами є міжнародні проекти та програми: "Морський старт", "Дніпро", "Циклон-3", "Місяць", "Венера", "Марс", "Космос", "Інтеркосмос", "Єврика", "FORZA". Набуває посилення співробітництво у сфері: операцій із спільного виробництва кіно- та телефільмів, торгівлі об'єктами авторського права, природоохоронних проектів, організації спільних лікувально-оздоровчих та туристичних підприємств, у сфері науки, технології та освіти, у кольоровій та чорній металургії, хімічній промисловості, машинобудуванні, добувній промисловості, у галузі воєнної техніки та у пряму створення стратегічних транс-

портних коридорів.

На мікрорівні у межах підприємницької діяльності також активізується спільна підприємницька діяльність, тому розглянемо її зміст більш ґрунтовно. За статтею 42 Господарського кодексу України, "Підприємництво — це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку". У класичній вітчизняній економічній літературі термін "підприємництво" дещо збагачується і визначається як "самостійне організаційно-господарське новаторство на основі використання різних можливостей для випуску нових або старих товарів новими методами, відкриття нових джерел сировини, ринків збуту тощо з метою отримання прибутків і самореалізації власної мети" [7, с. 723]. В

Україні передбачаються різні організаційно-правові форми підприємницької діяльності (табл. 1).

У зарубіжних країнах спостерігаються інші форми підприємницької діяльності, які визначаються у вигляді форм бізнесу (будь-якої діяльності, що не суперечить закону і спрямована на отримання прибутку), наприклад підприємницька, комерційна, посередницька й інші. Так, у США бізнес розвивається на основі індивідуальної, партнерської та корпоративної форм власності. Але необхідно зауважити, що у світовій економіці в усіх сферах підприємництва спостерігаються різні форми спільної підприємницької діяльності, як методи налагодження коопераційних зв'язків [1, с. 48] або форми кооперування [11, с. 16]).

У статті 1 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" визначено, що: "Спільна підприємницька (господарська) діяльність —

діяльність, що базується на співробітництві між суб'єктами господарської діяльності України та іноземними суб'єктами господарської діяльності і на спільному розподілі результатів та ризиків від її здійснення". А за статтею 4 цього ж Закону визначено, що спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності включає у себе "створення спільних підприємств різних видів і форм, проведення спільних господарських операцій та спільне володіння майном на території України, так і за її межами". На наш погляд, у процесі свого розвитку підприємства можуть проходити певну інтеграційну еволюцію спільної підприємницької діяльності, тобто відбувається їх поступове зближення, об'єднання, взаємопроникнення (рис. 2).

На етапі самостійного підприємництва виконання господарських процесів поставання, заготівлі, торгівлі, оренди, комерційного посередництва, виробничої та фінансової діяльності, переробки, збуту, сервісного обслуговування і т. д., кожне підприємство здійснює автономно без сторонньої допомоги.

Співробітництво підприємств є їх співпрацею, яка ґрунтується на "... збігу їх економічних інтересів із метою уникнення надмірних втрат у процесі конкурентної боротьби й отримання вищих прибутків" і здійснюється у вигляді стратегічного, передвиробничого та виробничого

Таблиця 1. Кількість суб'єктів ЄДРПОУ за організаційно-правовими формами господарювання в Україні [16]

Форми господарювання	1997	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Всього	615686	834886	889330	935578	981054	1023396	1070705	1133200	1187020
у тому числі									
фермерське господарство	26980	38561	42976	45781	46937	47800	48918	49801	50023
приватне підприємство	111644	192168	206144	217780	229335	237980	248211	258536	270331
колективне підприємство ¹	37666	40028	37869	36134	34153	32817	31168	29330	27708
державне підприємство	14158	9965	9307	8469	8020	7752	7562	7359	7213
казенне підприємство	—	49	49	49	49	50	50	50	43
комунальне підприємство	12373	13713	14558	15129	16066	16460	16688	16755	16636
дочірнє підприємство	5315	19140	21097	22469	23598	23580	23127	22523	21648
іноземне підприємство	1171	2446	2392	2326	2285	2317	2315	2347	2323
підприємство, об'єднання громадян (релігійної організації, профспілки)	—	2355	3098	3676	4051	4247	4369	4510	4590
підприємство споживчої кооперації	—	—	—	—	421	616	860	1061	1167
орендне підприємство ¹	3614	1741	1625	1520	1450	1377	1330	1276	1222
спільне підприємство ¹	9901	6798	6403	6024	5605	5431	5291	5148	5068
акціонерне товариство	30922	34942	35134	35016	34662	34571	33976	33084	31993
з них									
відкрите	8883	12089	12171	12137	11906	11730	11345	10895	10406
закрите	18981	22100	22255	22194	22089	22167	21948	21503	21098
товариство з обмеженою відповідальністю	147738	221905	241799	261212	281105	302942	325925	351750	381205
товариство з додатковою відповідальністю	718	719	721	698	689	694	700	696	730
повне товариство	1640	1997	2013	1994	1977	1988	1997	1985	1948
командитне товариство	653	799	762	727	703	694	690	673	654
кооператив	20094	29892	30394	31388	29616	30229	30790	31429	33257
з нього									
виробничий	—	3107	2512	2459	2506	2607	2556	2653	2602
сільськогосподарський виробничий	—	—	445	630	825	1020	1324	1364	1404
організація (установа, заклад)	28411	69382	72013	75652	80277	83116	85821	100083	101817
з неї									
державна	—	—	—	—	—	21462	19313	17733	16801
комунальна	—	—	—	—	—	51731	53009	64252	63910
асоціація	1902	2516	2435	2458	2497	2679	2751	2841	2953
корпорація	332	609	648	717	761	798	824	842	849
консорціум	51	57	61	62	66	77	80	84	84
кошерна	353	380	385	395	388	397	406	403	400
інші об'єднання юридичних осіб	1194	2123	2141	2115	2082	2061	1971	1880	1774
філія (інший відокремлений підрозділ)	13409	44108	46565	47597	48345	49902	51429	54238	55937
представництво	2222	2971	3092	3271	3431	3596	3810	4031	4219
товарна біржа	—	—	—	—	—	105	221	302	411
кредитна спілка	—	—	—	—	—	435	737	938	1026
споживче товариство	2776	5103	5495	5696	5759	5729	5656	5535	5403
спілка споживчих товариств	565	666	692	676	625	589	524	482	452
політична партія	360	5477	8319	9596	10910	11408	13976	15459	16167
громадська організація	11360	29083	33045	36593	40253	43152	46682	50706	54862
релігійна організація	3521	12167	13660	15099	16491	17639	18617	19706	20595
профспілка, об'єднання профспілок	1059	10965	12415	13157	13507	14192	15639	17360	20405
благодійна організація	—	4525	5776	6968	8143	8928	9590	10319	10988
об'єднання співвласників багатоквартирного будинку	—	—	—	—	2833	3430	4159	5295	6848

¹ Чинним законодавством не передбачається створення та державна реєстрація нових підприємств з такою організаційно-правовою формою

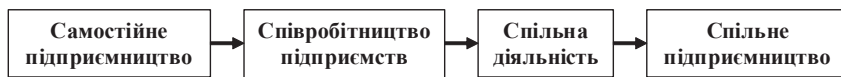

Рис. 2. Схема інтеграційної еволюції спільної підприємницької діяльності підприємств

співробітництва між певними суб'єктами господарювання [8, с. 444]. На цьому етапі підприємства здійснюють аутсорсинг, споріднені або частково спільні програми та проекти, науково-дослідні роботи, маркетингові дослідження, взаємне постачання, епізодичну співпрацю, внаслідок чого виникають передумови для подальшої спеціалізації, кооперування та комбінування виробництва, а також інститути спільного інвестування (Закон України "Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)") та спільну інвестиційну діяльність (Закон України "Про режим іноземного інвестування").

При поглибленні інтересів, підприємства в межах співробітництва можуть перейти до спільної діяльності за укладеними угодами або до певних договірних форм об'єднання. Так, частина 4 статті 176 Господарського кодексу України визначає, що суб'єкти господарювання мають право разом здійснювати господарську діяльність для досягнення спільної мети, без утворення єдиного суб'єкта господарювання, на умовах, визначених договором про спільну діяльність. У разі якщо учасники договору про спільну діяльність доручають керівництво спільною діяльністю одному з учасників, то на нього може бути покладено обов'язок ведення спільних справ. Такий учасник здійснює організаційно-управлінські повноваження на підставі доручення, підписаного іншими учасниками, тобто форма співробітництва поглиблюється. Прикладами цієї форми спільної підприємницької діяльності у міжнародній економіці можуть бути асоціації, консорціуми та картелі — коли не втрачається самостійність суб'єктів об'єднання.

При подальшому збігу інтересів і більш тісному співробітництві підприємства можуть здійснювати спільне підприємництво. Спільне підприємництво є найбільш інтегрованим етапом спільної підприємницької діяльності підприємств, коли об'єднуються зусилля партнерів і утворюються нові самостійні суб'єкти господарської діяльності. Основними стимулами до

спільного підприємництва є вихід компаній на нові ринки, придбання додаткових джерел сировини, зменшення витрат і ризиків, підвищення прибутковості та збільшення обсягу виробництва, адаптація до приймаючої країни, обхід місцевих заборон, отримання певних пільг, зменшення конкурентного тиску у країні іноземного інвестора. При цьому засновники визначають довготермінові стратегічні орієнтири у спільній діяльності, відбувається оцінювання та об'єднання активів, здійснюється виконання конкретних господарських заходів через самостійний менеджмент, незалежний від органів управління інвесторів, сторони отримують прибутки та збитки від діяльності створеної компанії.

З позиції поглиблення інтеграційної еволюції спільної підприємницької діяльності підприємств до суб'єктів спільного підприємництва нами пропонується відносити стратегічні альянси у вигляді спільних підприємств (що традиційно наводиться у економічній літературі [10, с. 374]), а також багатонаціональні компанії або багатонаціональні корпорації, мультинаціональні компанії або мультинаціональні корпорації, які утворені при злитті чи об'єднанні та підпадають під наступні ознаки. Спільне підприємство (СП) — це організаційно-правова форма суб'єкта господарювання, яка створена на пайових засадах місцевими та іноземними інвесторами. СП є найбільш простою формою спільного підприємництва, яка застосовується лише декількома компаніями (частіше усього це два інвестори), як правило, малого і середнього бізнесу для максимально ефективною співпраці у країні одного з інвесторів. Багатонаціональна компанія, або багатонаціональна корпорація (БНК), — це підприємство, утворене декількома резидентами різних країн і яке функціонує як у межах, так і поза межами країн-інвесторів. Багатонаціональна компанія може мати різні організаційно-правові форми, а багатонаціональна корпорація заснована на акціонерному капіталі. Ця форма спільного підприємництва, як правило, засто-

совується великими компаніями у різних країнах. Мультинаціональна компанія, або мультинаціональна корпорація (МНК), на відміну від БНК, передбачає велику кількість засновників із різних країн і більші масштаби діяльності у великій кількості країн.

Але треба відзначити що, при розгляді суб'єктів спільного підприємництва, терміни СП, БНК і МНК є децю умовні та дискусійні, тому що в законодавчому полі країн і класифікація авторитетних міжнародних організацій можуть існувати власні організаційно-правові форми підприємств, які здійснюють спільне підприємництво. Так, в українському законодавстві зустрічається лише термін СП у статті 1 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність", де визначено, що: "Спільні підприємства — підприємства, які базуються на спільному капіталі суб'єктів господарської діяльності України та суб'єктів господарської діяльності інших республік Союзу РСР або іноземних суб'єктів господарської діяльності, на спільному управлінні та на спільному розподілі результатів та ризиків". Але зараз чинним вітчизняним законодавством не передбачається створення та державна реєстрація нових СП, тому їх чисельність, згідно з офіційною статистикою України, поступово зменшується (див. табл. 1). І сьогодні в Україні підприємство, яке здійснює спільне підприємництво з іноземними компаніями, вважається "підприємством з іноземними інвестиціями" (за Господарським кодексом України), але цей термін набув більш широкого значення тому, що він охоплює і підприємства зі стовідсотковим іноземним капіталом, або, як визначено Законом України, "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців" — "іноземною компанією" чи "іноземною юридичною особою". У вітчизняній економічній літературі аналогом СП є терміни "змішані підприємства", "спільні компанії", "підприємства за участю іноземного капіталу", або іноземні терміни: американський — "joint venture", німецький — "Gemeinschaftsunternehmen", у англо-американському праві — "partnership", у південноазійських країнах "командитні товариства" [14, с. 382]. Також існують різні підходи щодо класифікаційних ознак СП і їх ролі у формах міжнародного бізнесу. Наприклад, американські вчені Джон Д. Деніелс та Лі Х. Радеба відносять СП до прямих іноземних інвестицій і визначають, що коли дві або більше організацій мають право власності на прями інвестиції в одну компанію, то таке ведення операцій є СП ("joint venture"), а СП за участю державних органів — це "змішане підприємство" ("mixed venture") [5, с. 10].

Діяльність СП в Україні була найбільш активною у перші роки становлення незалежної держави. СП в Україні існують у багатьох галузях національної еко-

Таблиця 2. Переваги та недоліки спільного підприємництва

Наслідки Суб'єкт	Переваги	Недоліки
Країна розміщення	Включення у світогосподарські процеси, довготривалість і сталість присутності іноземних інвесторів, залучення іноземних інвестицій, підвищення зайнятості населення, отримання конкурентоспроможних товарів, впровадження інновацій.	Залежність від іноземних підприємств і держав, загроза національній безпеці, зростання інтелектуальної еміграції, соціальна напруга, втрата ресурсів, шкода навколишньому природному середовищу, криміналізація бізнесу.
Країна іноземного інвестора	Можливість входження у середовище приймаючої країни, збільшення обсягу збуту, отримання дешевшої сировинної бази, комплексність виробництва, сприяння та захист з боку урядів приймаючої держави, зменшення ризиків і витрат.	Втрата капіталу та інвестицій, зіткнення інтересів і конфлікти, скорочення податкових надходжень, опосередковане посилення безробіття, проблема реадптації робітників, які працювали за кордоном.

номіки. В основному це торгівля, обробна та паливно-енергетична промисловість. Найбільш відомі, підприємства "Укртатнафта", "РУНО", "Audi Hungaria Motor Kft", "Kraft Foods Ukraine", "Рено-ЛАЗ". Створені СП в Україні інвестовані приблизно зі 40 країн світу, переважно з країн США, Німеччини, Швейцарії, Австрії, Польщі, Угорщини, Болгарії, Індії, Італії, США, Канади, Китаю, але визначення нинішньої чисельності країн походження іноземних інвесторів і "де-факто" СП є дещо ускладненим завданням. У регіональному вимірі СП переважно сконцентровані у столиці та промислових регіонах України. При розгляді особливостей функціонування суб'єктів спільного підприємства необхідно враховувати, що спільне підприємство має певні переваги та недоліки як для країни розміщення, так і для країни іноземного інвестора (табл. 2).

І, як показує досвід України, та інших пострадянських країн СП не завжди сприяли оздоровленню економічного середовища національних економік. Часто створення СП мало під собою кримінальну основу у вигляді інституту відмивання нелегальних грошей. Існували випадки коли СП, які мали пільги, здійснювали великий імпорт, агресивно зміщували товари національного виробництва. Наприклад, "... близько 90% ввезення курячих ніжок сумнівної споживої якості наприкінці 90-х років — це справа СП ..." [14, С. 384]. Тому з часом, внаслідок невеликого значення цього виду господарської діяльності Радою національної безпеки і оборони України було скасовано значну частку пільг, які спочатку надавали СП. І промови щодо розвитку спільного підприємства часто відбуваються у вигляді політичних лозунгів, а сучасна діяльність існуючих СП в Україні зараз не має вагомих позитивних наслідків.

Але авторський аналіз розвитку спільного підприємства у міжнародних економічних відносинах доводить, що спільна підприємницька діяльність у сучасних умовах глобальної фінансової кризи має більший потенціал перед іншими формами міжнародного бізнесу, тому що завдяки їй утворюються стійкі форми співпраці, які більш надійно пов'язують суб'єктів господарювання і країни, забезпечується довгостроковість співпраці, органічно поєднуються інтереси іноземних і національних підприємств, взаємозбагачується підприємницький потенціал і створюється підґрунтя для поглиблення інтеграційних процесів, розвиваються національні ринки та зменшуються ризики, чому слугує прикладом економіка Китаю. Проте перспективність розвитку форм спільного підприємства у країнах визначається умовами національного бізнес-середовища. При сприятливій державою поширенню спільного підприємства у країнах збільшується і кількість суб'єктів спільного підприємства, а при зменшенні уваги, послабленні контролю за їх діяльністю та

зменшенні державних гарантій до цих форм міжнародного бізнесу — їх чисельність зменшується, що і спостерігається нині в Україні (див. табл. 1). Якщо ж економіка країни стає більш відкритою, то у ній поступово втрачається сенс створення нових суб'єктів спільного підприємства і у цю державу входять іноземні компанії. Окрім цього, треба враховувати, що на розвиток спільного підприємства суттєво впливають суб'єктивні чинники взаємовідносин між партнерами — загострення конфліктів, перехват управління, незгодження стратегічних орієнтирів [12, с. 276].

У контексті дослідження питання перспективності поширення спільного підприємства в Україні на сучасному етапі розвитку національної економіки необхідно відзначити доцільність поновлення уваги до поширення спільного підприємства у вигляді СП. Це можна пояснити тим, що СП є найнадійнішою формою спільного підприємства, яка органічно поєднує інтереси вітчизняного ринку і світогосподарської кон'юнктури, має прозорі для органів державної влади бізнес-процеси, забезпечує резистентність кризовим явищам і залучує іноземні інвестиції. Тому нами пропонується наступні напрями розвитку спільного підприємства в Україні. По-перше, необхідно прийняти Закон України "Про спільне підприємство", у якому визначити і узгодити засади та категорії спільної підприємницької діяльності (у тому числі терміни СП, БНК, МНК, підприємство з іноземними інвестиціями), а також сформувати головні положення державної політики щодо підтримки спільного підприємства. По-друге, розробити програмний документ "Державна концепція розвитку спільного підприємства", у якому визначити пріоритетні форми та конкретні заходи підтримки спільного підприємства у національному господарстві у тактичній та стратегічній перспективі. По-третє, для існуючих підприємств, які здійснюють спільне підприємство у депресивних галузях національного господарства, надати певні податкові пільги та державні гарантії подальшої підтримки. По-четверте, сприяти створенню нових СП із українськими державними підприємствами та урядовими організаціями, які б виконували частково бартерні операції у власному виробничому циклі в Україні [9]. Ці запропоновані заходи розвитку спільного підприємства можливі у разі їх консолідації із державною зовнішньоекономічною політикою, спрямованою на забезпечення національної безпеки і врахуванні негативних аспектів поширення іноземних компаній, інтереси яких іноді зовсім не збігаються з вітчизняними.

ВИСНОВКИ

Науковою новизною дослідження є визначення форм спільної підприємницької діяльності у сучасних міжнародних економічних відносинах. Теоретична та практична значущість

результатів полягає у розробці рекомендацій щодо поширення та організації спільної підприємницької діяльності. Перспективним напрямом подальших розробок у сфері спільного підприємства є визначення конкретних організаційно-управлінських заходів підвищення ефективності діяльності СП.

Література:

1. Авдокушин Е.Ф. Международные экономические отношения: Учебник. — М.: Юристъ, 2001. — 368 с.
2. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Підручник. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 384 с.
3. Даниленко Н.Б. Розвиток наукового співробітництва // Актуальні проблеми економіки. — 2007. — № 7. — С. 13—17.
4. Довгаль О.А., Довгаль Г.В. Міжнародний технологічний поділ праці як синергетичний ефект глобалізації // Академічний огляд. — 2008. — № 2. — С. 94—98.
5. Дэниелс Джон Д "Радеба Ли Х. Международный бизнес: внешняя, сделка и деловые операции: Пер. с англ., 6-е изд. — М.: "Дело Лтд", 1994. 784 с.
6. Дяченко Я.Я. Стратегія розвитку економіки лісогосподарської діяльності // Формування ринкових відносин в Україні. — 2005. — № 5. — С. 76—81.
7. Економічна енциклопедія: У трьох томах. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Видавничий центр "Академія", — Т. 2. — 2001. — 848 с.
8. Економічна енциклопедія: У трьох томах. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Видавничий центр "Академія", — Т. 3. — 2002. — 952 с.
9. Єгорченко Н. О. Участь у міжнародній спеціалізації та кооперації, як ефективна форма розвитку вітчизняних підприємств // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. — Випуск 242: В 4 т. — Дніпропетровськ: ДНУ, — Т. III. — 2008. — 268 с.
10. Козак Ю.Г., Лук'яненко Д.Г., Макогон Ю.В. та ін. Міжнародна економіка: Навчальний посібник. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 672 с.
11. Козик В.В., Панкова А.А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посіб. — 5-те вид., стер. — К.: Знання, 2004. — 406 с.
12. Міжнародна економіка: Навчальний посібник / Під заг. редакцією О. Г. Гупала. — К.: "Хай-Тек Прес", 2007. — 368 с.
13. Станіва К.М. Створення українських ТНК та стратегічних союзів // Економіка: проблеми теорії та практики. — 2007. — Вип. 231. — Т. III. — С. 520—526.
14. Сухарський В.С. Зовнішньоекономічна діяльність: організація, технологія, практика, управління. — Тернопіль: Видавництво Астон, 2006. — 528 с.
15. www.rada.gov.ua — сайт Верховної Ради України.
16. www.ukrstat.gov.ua — сайт Державного комітету статистики України.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2009 р.